

Aagaard, Aarhus, för *Finland*: professor W. A. Schmidt, Åbo, organist Harald Andersén och dir. cant. Gustaf Pettersson, Helsingfors, pastor Parvio, S:t Caris, kyrkoherde A. Nyqvist, Vasa. För *Island*: soknaprestur Sigurdur Palsson, för *Norge*: sokneprest Otto Irgens, res.kap. Agnar Sandvik, sokneprest Helge Fehn, domorganist Ludvig Nielsen samt pastor Fröhner, för *Sverige*: kyrkoherdarna A. Adell och K. Peters, domkyrko-sysselman Pehr Edwall, kyrkoadjunkt Lars Lindhagen och domkyrkoorganist G. Arnér.

Nämnden beslöt tillsätta en kommitté med uppdrag att i nämndens namn utarbета och om möjligt utge

ett häfte för de nordiska kyrkorna gemensamma psalmer och koraler. Till medlemmar utsågos: kyrkoherde K. Peters (sammankallande), mag.art. Finn Viderö, pastor Helge Fehn och musikdirektör Harald Andersén. Kommittén skulle söka kontakt även med soknaprestur Palsson.

Nämnden fann det angeläget att om möjligt söka ordna ett sammanträde med konstnärer om gudstjänsten och dess konstnärliga utformning. Till kommitterade utsågos Res.kap. Eil-schou-Holm, mag. Viderö, kyrkoherde Nyqvist, pastor Solberg och kyrkoherde Adell (sammankallande).

A. Adell.

Nordisk Tidebönskonvent i Trondheim 21—25. Juni 1949

For den, der blot een Gang før har været med til et saadant fællesnordisk, kirkeligt Møde, vil den Fællesskabsfølelse paa Trods af alle nationale Ejendommeligheder, den naturlige Maade, hvorpaa man straks falder ind i Helheden, og de virkeligt gode Bekendtskaber, man der stifter, altid staa som noget af et Forbillede for alle andre Slags mellemfolkelige Konferencer.

Og naar et saadant Møde saa kombineres med et Besøg i Trondheim, ja endda holdes i selveste Nidaros Domen, saa kan man næsten være sikker paa, at det vil blive et virkeligt vellykket og udbytterigt Møde, man vil komme til at overvære.

Derfor var det ogsaa med store Forventninger, vi den 20. Juni satte Kursen mod Trondheim, Forventninger, som til Overmaal skulde vise sig

at blive indfrieede. For os, som kom sydfra, var Oplevelserne imidlertid allerede begyndt, længe før vi naaede Trondheim. Jeg selv, som aldrig før havde aflagt Visit i Norge, havde saaledes benyttet Lejligheden til at se paa Oslo om Mandagen og startede saa om Aftenen paa Turen med Dovrebanen nordpaa — og hvilken Tur. Sent vil jeg glemme Kørslen langs Mjösen og op gennem Gudbrandsdalen med de skovklædte Fjelsider og fossende Elve og Dovres hvide Toppe tittende frem forude. For slet ikke at tale om selve Turen over Dovrefjellene fra Dombås, mens Morgengryet oplyste det majestætiske Øde. Og saa kom endelig Nedturen til Trondheim. Man var atter i beboede Egne, i en hyggelig By midt i et frodigt Landskab og blandt en Befolkning, som man straks følte som

sine egne ganske uden Hensyn til de mange Hundrede Kilometer, man havde maattet tilbagelægge for at naa dertil.

Fra Banegaarden gik Turen straks til Domkirken. Konventet var allerede begyndt, saa jeg maatte selv se at finde frem til det. Domkirken var ikke vanskelig at finde. Fornemt tilbagetrukket og alligevel som det naturlige Centrum i den travle By laa den for Enden af den brede Munkegade og skuede ud over det pulserende Torveliv. Gennem — forekom det mig — et Utal af Døre kom jeg gennem det nordre Sideskib under Orgelet ind i selv Kirken og befandt mig saa pludseligt staaende inde midt under Centraltaarnets mægtige Hvælv. Det var en ganske betagende Følelse endelig at være her. I første Øjeblik forekom Rummet mig ganske mørkt. Overgangen fra Sollyset udenfor gjorde det umuligt at skelne nogetssomhelst ud over selve det mægtige Rum, hvor alt var mørkt. Kun helt oppe i Højkoret brændte Alterlysene bag det skønne Sprinkelværk af Søjler og Buer, som skilte det allerhelligste ud fra den øvrige Del af Kirken. I første Øjeblik staar man uvilkkaarligt blot ganske betaget og indaander Stedets Stemning; men saa begynder Rumets Konturer at træde frem af Mørket. Halvlyset spaltes op i et Spil af Farver fra Vinduernes Glasmosaik, og Søjler og Buer, Hvælv og Ornamenter dukker frem, som om et Tæppe langsomt blev trukket til Side, og man gribes pludselig af Iver efter at komme til at studere det alt sammen og opleve den ubeskrivelige Skønhed, det rummer.

Men vi maa i Gang med Arbejder og finder derfor først frem til Maria-kapellet — en arkitektonisk Perle og nærmest en hel lille Kirke for sig selv ved Højkorets nordlige Side. Her var

Konventets faste Mødelokale, og her var man allerede traadt sammen, da jeg naaede frem. *Mødets travle Leder, Sandvik*, som har den Lykke ogsaa til daglig at være beskæftiget ved Nidaros Domen, bød velkommen og gav nogle praktiske Oplysninger, hvorefter vi gik ind i Kirken til Konventets egentlige Begyndelses-handling: Messe med Altergang ved Højalteret. I det hele taget var Mødet — som man jo ogsaa maatte forvente — indrammet af Gudstjenester. Kl. 8,00 holdtes Morgenbøn og Messe, Kl. 13,45 læst Tidebøn, Kl. 16,30 Vesper og Kl. 21,30 Completorium.

Jeg ved ikke, om det er disse Tidebønner, der gør det. Men jeg tror faktisk, at det er dem, der er Skyld i den Samfølelse, der altid raader ved saadanne Konventer. Det er ligesom den Disciplin (i god Betydning af Ordet), der flere Gange dagligt tvinger os til uden Personsanseelse sammen at bøje os i Bøn til den Gud, overfor hvem vi intet er, men som alligevel stadig vedbliver at skænke os Livet paany og paany i sin ubegribelige Naade, tvinger os til hele Tiden at faa Øje paa vort eget Hovmod og derved skænker vort Samvær den Rigdom i Diskussionerne, som desværre er alt for sjælden ogsaa i de kirkelige Debatter.

Derfor var det ogsaa det eneste naturlige, at dette Konvent indledtes med Messe. Ikke lange Taler af og om os selv, ikke Foredrag, Diskussioner eller Fællesspisninger, men ydmyg Tilbedelse for Herrens Alter, det var det, som med Rette indledte dette Møde.

Først efter Samværet i Kirken gik vi til KFUK, hvor vi indtog Frokosten under ivrig Hilsen paa gamle og nye Bekendte, Udveksling af Oplevelser og Forespørgslet om alt, hvad der var sket af fælles Interesse, siden man

var sammen sidst. Men endelig fik man da sin Nysgerrighed saa meget tilfredsstillet, at Frokostbordet kunde hæves og Kursen igen sættes mod Domkirken, hvor *Nidaros-Bispen Arne Fjellbu* vilde hilse paa Konventet og byde os velkommen til Byen og Domkirken.

Og saa gik vi i Gang med Arbejdet. Mødets første Foredragsholder var *res. kap. dr. theol. Tord Godal*, der talte om Meditation. Dr. Godal begyndte med at fastslaa, at i Meditationen er det Gud, der er Virkeligheden. Vi kan lære af Teocentriciteten hos Jesaja; vi skal blot være stille. Meditationen kræver Koncentration og Passivitet, Stilhed og Modtagelighed. Kun i Stilheden kan Himlen genspeiles. »Kan vi ikke fatte en Ting, da vær stille, og Tingen skal fatte dig.» Endvidere kræver Meditationen Imagination: konkrete billedlige Træk som M.-Objekt, som det, der nu sker i Dag. Billedliggørelsens Motiver er pædagogisk—psykologiske, men Hovedgrunden er den religiøse Livsorienterings Væsen. Den hænger sammen med det Faktum, at den religiøse Holdning overfor Gud er den passive, objektivt faste, som skal sænkes og tolkes ned i os. Ordet skal vendes mod en selv: dette er for dig, hvad betyder dette for mig?!

Efter Foredraget var der Stilhed, og saa fulgte det næste Foredrag. Det var denne Gang vor »grand old man», *kyrkoherde Adell* fra Söderköping, som maatte holde for med et Foredrag om den gregorianske Sang efterfulgt af praktiske Øvelser, som det hed i Programmet, men som det dog kneb med Tiden til. I det hele taget kan man vist sige, at hvis der endelig skal kritiseres noget ved Mødet, saa maatte det være det, at man havde overvurderet os. Vi var

glade ved hvert eneste Foredrag og hver eneste Diskussion, og vi skal absolut ikke bebrejde Ledelsen, at den skaffede os saa rigt Udbytte af disse Dage som overhovedet muligt. Men det kneb faktisk sommetider med at faa Tid til at trække Vejret. Men nok om det. Vi skulde i hvert Fald have læst Tidebønnen, og derefter gik Turen op til Singsaker Studentehjem, hvor vi skulde bo samt indtage Middagsmaden.

Hvis man i Retfærdighedens Navn vil finde noget godt at sige om Tyskerne og deres Ophold i Norge, maa det først og fremmest blive det, at de har bygget Singsaker Studentehjem — selv om de unægtelig ikke har gjort det for Studenternes blaa Øjnes Skyld. Det var vist oprindelig beregnet til Officersmesse. Men det tænker man ikke paa mere. Nu rummer den store, festlige, hvide Bygning et første Klasses Kollegium, som i Turisttiden kan anvendes som Hotel, og som i alle Maader tilfredsstillende Gæsternes Ønsker om moderne Komfort. Højt oppe paa Bakken sydøst for Byen ligger det og knejser mellem den store Højskole og Byens gamle Fæstning. Og saa er Vejene til og fra Singsaker et Kapitel for sig selv. Enten kan man tage med Sporvognen, og saa faar man Domkirken at se fra den »rigtige» Side, d. v. s. der, hvor man fra Elvens modsatte Side ser den hæve sig op mellem Kirkegaardens Træer højt over Byens Tage. Eller man kan tage Turen til Fods og gaa over den ejendommelige Træbro, hvorfra man ser hen ad den gamle Brygge med de karakteristiske høje Træpakhuse, som vender Gavlene ud mod Elven, et — i hvert Fald for en Dansker — højst seværdigt Bybillede.

Efter Middagen skulde der være en Hvilepause, noget som de fleste

finder yderst kærkomment, men samtidig noget lumskt og farligt, fordi det af en eller anden mærkelig Grund falder den menneskelige Natur langt lettere at undvære Hvilepausen end at afbryde en saadan, naar den først er begyndt. Derfor kunde ogsaa disse Middagspauser — naa, lad os ikke tale mere om det.

Kl. 16,30 samledes man til Vesper, som ligesom de øvrige Tidebønner blev læst i Johannes Kapellet. I det hele taget er det karakteristisk for Nidaros Domen, at den har Kapeller til saa at sige alle Formaal. Overalt i den mægtige Bygning findes der større eller mindre Kapeller, selv over Portalerne og ved Triforierne — om end et enkelt af dem er saa lille, at det kun er anvendeligt for meget slanke Folk.

Kl. 17,00 var der Foredrag igen. Det var denne Gang *Pastor Helge Fæhn*, som talte om de historiske Forudsætninger for en Fornyelse af den menighedsmæssige Bøn. Det blev et vægtigt Foredrag, som gav Anledning til en god Diskussion. Den første Deltager var Pastor Svend Borregaard, som ridsede de historiske og aktuelle Linier for Tidebønnens Stilling op. Mens Katholikerne har det pompøse Gudstjenesteliv, hvor alt skal synges, foretrækker Anglikanerne den menighedsmæssige læste eller sungne Tilbedelse og anvender her alt det væsentlige til de to store Tider Morgen og Aften. De lutherske holdt paa to Tider som det pædagogisk rigtige, men havde ingen faste Psalmer eller faste Lektioner, hvorved det hele blev løst og utilfredsstillende. Antifoner og Responsorier beholdt man til Pryd, men ikke Versiklerne som i England. Spørgsmaalene bliver, om man skal have 3 Tider eller samle alt i 2, samt om man skal tage Antifoner o. s. v. med eller

udelade dem for Menighedens Skyld.

Adell var betænkelig ved at begynde med den sungne Tidebøn og foreslog den læste. *Peters* forsvarede Antifonerne meget kraftigt, men tror ikke, at dette kan blive en Menighedens Sag. *Agnér* mente, at det nærmest gjalt om at levendegøre Menigheden i Bøn og Tilbedelse. Hos os er endnu næsten al Bøn privat, individuel Bøn. Som Lemmer paa Legemet er vi allerede nu inde i en levende Funktion. Vi maa frit finde en Form, som kan fremme dette Liv. Det er saa at sige et aandeligt Hensigtsmæssighedsspørgsmaal. *Viderø* mente ligesom *Adell*, at vi er langt paa Vej, og ser det hele som et Fremtidsspørgsmaal. Vi maa begynde med Davidssalmerne antifonalt. Det er i høj Grad folkeligt, og Eksempler fra flere forskellige Steder viser, at den gregorianske Sang ikke er ufolkelig. *Peters* erklærede sig enig med *Viderø*. Her gælder det »festina lente», hvilket vi straks lagde os paa Sinde, hævdede Mødet og begav os til Aftensbordet paa KFUK.

Men dermed var Diskussionen ikke afsluttet. Kl. 20,30 var vi atter samlet i Mariakapellet for at fortsætte Samtalen. Her havde *Prost Irgens* først Ordet. Han fastslog, at vi først skal give Indførelse i Davids Salmer for at danne en Menighedskerne. Derimod bør vi ikke begynde med Sangen. Den skal først komme senere. *Godal* mente, vi har outreret Luthers almindelige Præstedømme. Vi har forskellige Funktioner i Kirken. Tidebønnen skal ikke revolutionere, men er et Lem, som skal bygges op igen. De smaa Kredse maa være Maalet. Hele Kirkefolket kan ikke faas med. *Professor Schmidt* mente ikke, at Problemet var Spørgsmaalet om smaa Kredse eller hele Kirken, men om der findes et Behov. Det er der sik-

kert i mindre Grupper; saa kan Spørgsmaalet om hele Kirkefolkets Deltagelse komme senere. Men Folk har Fordomme mod Tidebønnerne, derfor maa vi oplyse om dem. *Adell* pegede paa, at Kristus selv har vist Vejen til de smaa Grupper (Hvor to eller tre er forsamlede), og fremhævede, at Morgenringningen bør minde Folk om, at nu bedes der i Kirken. De skal ogsaa vide, at Tidebønnen ikke er for nogle specielle. De smaa Grupper maa ikke blive Sekter, og Tidebønssagen maa ikke afgrænse dem, der er udenfor, og dem, der er indenfor. Vi bør stærkt betone det lægmandsmæssige. Lad f. Eks. Lægfolk læse Teksterne. Derved vil Tidebønslæsningen ogsaa betyde en Fornyelse af Bibelkundskaben og blive et Incitament for Kirken. Til Slut opsummerede *Sandvik* Diskussionen og *Fæhn* gjorde opmærksom paa Betydningen af, at Tidebønnen bruges i Familien.

Derefter sluttede Dagen med Completorium, og vi begav os til Singsaker for at sove paa den første Konventsdays mange rige Indtryk.

Kl. 8,00 næste Morgen indledtes den anden Dag paa vanlig Vis med Morgenbøn i Johannes Kapellet og Messe ved Højkoret. Og saa fulgte Frokosten. Jeg ved ikke, om nogen af Konventsdeltagerne har savnet noget materielt under Opholdet i Trondheim. Men i saa Fald er det deres egen Skyld, for det var altid saare righoldige Borde, vi blev bænket ved. Især det kombinerede Morgen og Frokostbord var bugnende. I hvert Fald for os danske som — vort Ry for Madglæde til Trods — plejer at nøjes med et Morgenmaaltid bestaaende af en Tallerken Havregrød eller en Kop Kaffe med et Par Rundstykker, virker det temmelig voldsomt at skulle begynde Dagen med Sild og

Smørrebød og alle mulige Slags Paalæg. Men godt var det i hvert Fald, og saa vender man sig jo let til Forandringen.

Efter Frokost fulgte Meditation under Ledelse af *Kyrkoherde Nyquist* fra Vasa, og saa kom Omvisningen i Domkirken under *Arkitekt Wilhelm Swensens* Ledelse. At forsøge paa blot at give et Resumé af denne Rundgang i Nordens største, skønneste og berømteste Domkirke vil være en næsten haabløs Opgave. Nidaros Domen kan ikke beskrives, den skal ses og opleves. Med Udgangspunkt i Mariakapellet foretog vi en Rundgang saavel i som om Domkirken og fik — foruden de utallige Skønhedsindtryk — et klart Indblik i det kolossale Restaureringsarbejde, som nu er i Gang paa 81. Aar. Fra en stor Ruinbunke omgivet af Mure i een Etages Højde er hele Skibet blevet rekonstrueret og ført op til den gotiske Pragtbygning, som knejser i Dag. Men dette er endda ikke alt. Ogsaa Koret, som var ombygget næsten til Ukendelighed, er blevet ført tilbage til sin oprindelige Skikkelse i Stil med Skibet. I Øjeblikket arbejdes der paa den i sin Tid saa stærkt omdiskuterede Vestfront, som i sin Egenart er helt uden Sidestykke i Norden; og først naar den er færdig, skal man til at opføre de to Vesttaarne og forhøje Centraltaarnet, som skal krone hellig Olavs gamle, genopstandne Kirke.

Oprindeligt var det Meningen, at vi ogsaa skulde have set Ærkebispegaarden, men der var meget at se paa i Domkirken, saa det maatte opgives, naar der ogsaa skulde være Plads til Tidebøn, Middag og Vesper inden det righoldige Programs næste Punkt, to Foredrag og de teoretiske og praktiske Problemer i Forbindelse med Fornylsen af den gamle

Kirkes Sang. Det var denne Gang *Dr. filos. Sandvik* og *Organist Finn Viderø*, som ud fra deres store Indsigt i netop disse Ting gav os udmærket Orientering i Spørgsmaalene.

Efter Foredragene var der Diskussion. Her mente *Organist Andersén*, at man endnu var et godt Stykke fra den ønskede nye Stil. Men Musikken ligner Teologien, som ogsaa vil virke ind paa Kirkemusikken. I Finland er Forholdet det, at man har bevaret mere af Kirketonen end i de andre Lande dog ikke i Rytmene. F. Eks. synger man meget langsomt. *Pastor Eilskou-Holm* gav *Viderø* Ret i hans Synspunkter. Men det kræves et meget stort Materiale, for at man kan beherske det hele. Her kan vi f. Eks. kun synge Complet. Lad os prøve en reciteret Tidebøn. Dette Forslag fandt *Adell* godt, navnlig hvor flere Nationer var sammen. Og man forsøgte derefter straks med Recitation af *Marias Lovsang*.

Sandvik mente, at ogsaa Recitationen vilde volde Vanskeligheder. Den var sikkert ikke stort lettere end Læsningen — heller ikke blandt forskellige Nationer. Alle Ændringer volder Vanskeligheder af Hensyn til »Lynne» og »Tilvænnning». Men vi har Tilknytning i f. Eks. Folkevisen, ligesom ogsaa Børn lettere lærer gregoriansk Sang end andre Ting. *Viderø* erklærede, at han misundte Normænd og Svenskere deres Sprogmelodi, som gør det lettere at synge Oversættelser fra Latin gregoriansk. Derfor er Recitationen bedre for Dan-skere. Ogsaa han vilde gerne have Menighedssang uden Orgelledsagelse. Danmark har ikke som Norge og Sverige Folketoner; men disse kan dog ogsaa betyde en Fare for, at vi glider bort fra hinanden. Og det maa ikke ske — tværtimod. *Musikdirektør Petterson* oplyste, at man i Finland

aldrig anvendte den sungne Tidebøn. Mange Præster modarbejdede det gregorianske. Men han forstod ikke, hvorfor man ikke kan synge det, som man kan recitere.

Saa var man igen naaet til Aftensmaden, og derefter var der offentlig, nordisk Kirkeconcert i Domkirken. Her spillede *Finn Viderø* først to af sine egne Kompositioner paa Kæmpe-orgelet: Partita over Koralen »Kirken den er et gammelt Hus» og Passacaglia. Derefter sang *Gustav Pettersson* sin egen Komposition: Psalm 85. »Herre, du var förr ditt land nådig» til *Harald Anderséns* Akkompagnement. Og *Andersén* spillede *Torsten Stenius*: Toccata, Rocioare og Ciacona over Hymnen »Nocte surgentes vigilemus omnes». Derefter var det blevet Nordmændenes Tur, og her var det *Domkirkekoret*, som sang *Per Steenberg*: 5-st. Bearb. af »O Hellig And, du skatt så skjønn» og *Pinsebøn*, samt *Ludvig Nielsen*: 5-st. Bearb. af »Jeg ser dig, o Guds lam», *Paul Okkenhaug*: Opptegn. og harm. »Hos Gud er idel glede» og *Knut Nystedt*: Norsk salme. Og endelig spillede *Gotthard Arnér* *Anders Bond*: En herrdag i höiden, *Torsten Sörenson*: Aria av Suite nr. 2 for orgel, op. 17, og *Gustaf Carlman*: Fantasia Gotica. At give en Kritik af denne Concert ligger langt over min Competence. Alt var første Klasses, og det var fra først til sidst en Oplevelse at overvære den.

Og saa kunde vi synge Completorium med Taknemmelig over endnu en righoldig Konventsdag.

Den næste Morgen holdtes i Mod-sætning til de to første Dage ingen Messe, men kun Morgenbøn, fordi der efter Frokost skulde være offentlig Højmesse med Prædiken af *Domprost Sigard Fjær*. Efter Gudstjenesten var der udenfor Programmet arrangeret

en Udflugt. Med Turistbus tog vi op til det interessante og smukt beliggende Folkemuseum ved Sverresborg paa Toppen af Stenberget. Det havde først været Meningen, at Professor Schmidts Foredrag »Ett legeme og een ånd» skulde forlægges hertil, Men Stedets Charme lagde sig hindrende i Vejen, saa vi nøjedes med at bese de gamle Huse, Borruinen og især Kirken og tog saa ned til Byen igen.

Havde det knebet med Aandehuller i de andre Dages Program, blev det imidlertid ikke lettere paa den sidste, idet vort sidste Smuthul, Middagspausen, blev berøvet os. Det nordiske Tidebønsudvalg skulde træde sammen, og der var ikke andre Tidspunkter ledige. Og selv om Mødet under *Adells* myndige Ledelse som sædvanligt blev overstaaet paa kortest tænkelig Tid, var det alligevel lidt mere udmattede end sædvanligt, vi efter Vesperen belavede os paa at høre hele to Professor-Foredrag i Træk, nemlig det, som *Professor Schmidt* ikke havde faaet afleveret om Eftermiddagen, og *Prenters* om »Den evangeliske Lære om Bønnen, med særligt Henblik paa den liturgiske Bøn».

Prenter var første Taler, og umiddelbart derefter talte *Schmidt*. Han indledte med at sige, at han vilde se det aktuelle Spørgsmaal om Kirken paa en historisk Baggrund og derfor begynde med at nævne Efeserbrevet. Den kristne Kirke skal have een Krop, een Aand. Ortodoksien hylder Læren om *ecclesia visibilis* og *ec. invisibilis*. Den synlige Kirke har hele Organisationen, men den usynlige er heri. Pietismen søgte at gøre den usynlige Kirke synlig ved at samle de sande troende. Der, hvor de troende var, der var Kirken. Dette atomistiske eller Foreningskirkesyn hyldes af Frikirker og Konventikler.

Grundtvigs Kirkeideal var i Mod-

sætning hertil. Men først den nye Lutherforskning angreb virkeligt. Den Kristendomsopfattelse, der kredser om den enkelte, bliver egocentrisk. Tidens Løsen lyder »Kollektivisme» i Modsætning til det 18. Aarhundredes Individualisme. Derfor forstaar Nutidsmennesker atter Talen om Kirken. Især i Norden (navnlig Sverige) har Folkekirketanken oplevet en Renaissance. Kirken skal gennemsyre hele Folket og ikke bare være for de fromme. Folkekirken lægger mere Vægt paa Bredden end Dybden. Jfr. »En Bok om Kyrkan». Kirken er ikke en sociologisk Institution. Niebuhr skelner paa Amsterdammødet mellem to forskellige Opfattelser. For Katholikerne er Kirken en Frugt af Inkarnationen og derfor fuldkommen. For Protestanterne trænger Kirken derimod — som et Led af Verden — til Forbedring. Denne Skelnen findes i forskellige Grader indenfor alle Kirker. Hvor Ordet lyder, og Sakramenterne forvaltes, der er Kirken. Mens Sakramenterne og Embedet er det centrale for Anglikaneren, er Ordet det væsentlige for Luther. I denne Kirke er det, at Tidebønnen har sin Plads. Den kan karakteriseres som det at bede med Guds Ord. Ogsaa det at synge den er en Gave, som vi maa bruge. Og Professoren sluttede med at opsummere: Kristi Kirke er en Krop, fordi Kristus er dens Grundvold; og den er en Aand, fordi Gud er Aand.

Efter Foredragene, som der var almindelige Enighed om ikke at diskutere, men lade staa for sig selv, gjorde *Sandvik* opmærksom paa, at Konventet nu ikke mere skulde træde sammen i Kirken, og under Afsyngning af Grundtvigs »Kirken den er et gammelt Hus» tog man derefter ved en Procession hele den aftendunkle Kirke rundt Afsked med Norges Na-

tionalhelligdom frem for nogen anden.

Mod Sædvane var Aftensmaden denne Dag henlagt til Singsaker og formede sig som et festligt Afskedsmaaltid, hvor Repræsentanter for alle de deltagende Nationer takkede hjerteligt for de uforglemmelige Dage. Og Mødet sluttede med kammeratligt Samvær i Studenterhjemmets herskabelige Dagligstue, hvor der endelig var Tid til at snakke saa meget, man lystede.

At sammenfatte Udbyttet af dette Møde lader sig vist ikke gøre. Dertil ligger det paa for mange forskellige Omraader. Det er ikke bare de lærerige Foredrag og Diskussioner. Det er ikke bare Udvekslingen af Erfaringer

og Oplysninger om Tidebønssagens Fremskridt i de forskellige Lande. Det er ikke bare det at tilbringe nogle Dage sammen med ligesindede, som interesserer sig for og arbejder med de samme Ting, som optager en selv. Og det er heller ikke alene det at prøve Tidebønnen i Praksis ved nogle Dage helt indrammet af Tidebønner. Men det er alle disse Ting i Forening og i Forening med et godt, menneskeligt Kammeratskab, som gør Konventet i Trondheim til en saa uforglemmelig Oplevelse, som det for vistnok samtlige Deltageres Vedkommende var.

P. Aa.

Recensioner.

Kyrkokonst.

Vilhelm Lorenzen, De gamle danske Domkirker. H. Hagerup, København. Kr. 48.

Den framstående kännaren av dansk byggnadskonst V. Lorenzen är ännu i sina sjuttio år livligt verksam. I den nyss utkomna framställningen av Danmarks gamla domkyrkor ger han en intressant sammanfattning av den kyrkliga arkitekturens huvudnummer i vårt grannland. Han lyckas avvinna ämnet nya och fängslande synpunkter samtidigt som han för svensk publik gör tillgängliga vissa nya rön särskilt om domkyrkorna i Lund, Odense samt Slesvig och deras äldsta förut rätt okända byggnadshistoria.

Av de nio medeltida domerna i det gammaldanska riket härstamma fyra från tiden före 1100. Två av dem,

Dalby och Lund, ligga i Skåne. Med *Dalby kyrka*, som uppfördes under Sven Estridsens tid av biskop Egin, sker det första försöket att bygga en stor kyrka. Men mer än en förstorad menighetskyrka blev den egentligen inte. Särskilda processionsportaler funnos dock i söder och norr. Något senare uppfördes den första *Roskilledomen*, invigd 1081 och byggd av biskop Vilhelm. Dess grundvalar ha framgrävts under den nuvarande kyrkan, och den mest intressanta detaljen utgöres av tornfasaden. Dess mittparti — motsvarande mittskeppets bredd — var indraget och partiet med de båda tornen sköto fram. Detta mittparti kan ha burit ett slags galleri avsett för kungasläkten och efterbildas i många danska och svenska kyrkor. *Lundadomen*, vars äldsta byggnadshistoria genom Otto Rydbecks